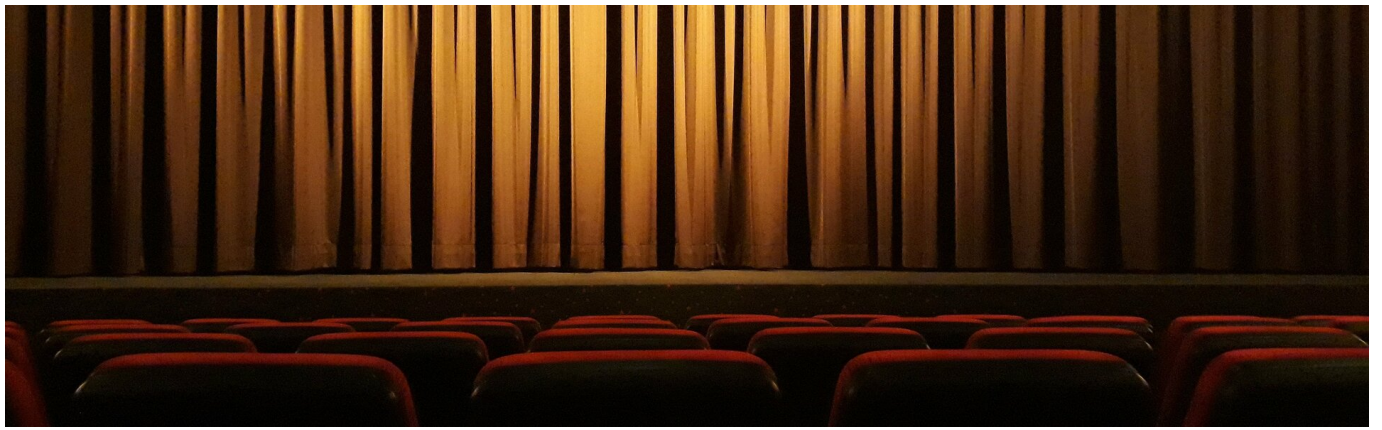

Jak czytać dramaty? Dramat realistyczny: Henryk Ibsen, *Nora*. Część 2

- [Wprowadzenie](#)
- [Schemat](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Jak czytać dramaty? Dramat realistyczny: Henryk Ibsen, *Nora*. Część 2

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Nora Henryka Ibsena to dramat realistyczny z 1879 roku. Jego bohaterami są Torwald Helmer i Nora, mieszczańskie małżeństwo, które staje w obliczu kryzysu. Nora uświadamia sobie, że relacje pomiędzy nimi nie są partnerskie, że jest traktowana protekcjonalnie, co skłania ją do opuszczenia domu.

W drugiej części cyklu lekcji rozwiniesz i sprawdzisz swoje umiejętności analizy dramatu. Dokonasz interpretacji fragmentów dramatu realistycznego *Nora* Henryka Ibsena. Odnajdziesz cechy gatunkowe w konkretnych scenach, kluczowych dla zrozumienia wymowy utworu. Określisz, jakie czynniki wpływają na kształt artystyczny dramatu.

Twoje cele

- Dokonasz analizy i interpretacji fragmentów dramatu Henryka Ibsena *Nora*.
- Poznasz konteksty interpretacyjne dzieła Henryka Ibsena.
- Określisz znaczenie poszczególnych scen dla konstrukcji dramatu.
- Zrozumiesz wymowę utworu.
- Zweryfikujesz swoją wiedzę na temat cech gatunkowych dramatu realistycznego.

Pierwsza część lekcji: [Jak czytać dramaty? Dramat realistyczny: Henryk Ibsen, *Nora*. Część 1](#)

Schemat

Dramat należy analizować jako utwór literacki, pamiętając jednak, że cechy rodzajowe mają znaczenie dla możliwości realizacji scenicznej. Artyzm takiego utworu wynika zarówno z jego konstrukcji, jak i literackich środków wyrazu. Dramat może wykorzystywać różne style językowe i wiele rodzajów dialogów. Może łączyć różne gatunki i sięgać po rozmaite wyznaczniki gatunkowe, jak komizm, tragizm czy ironia tragiczna. Logika i kolejność scen mogą być podyktowane przez motywację realistyczną – psychologiczną lub społeczną, jak również metafizyczną, a główny konflikt może rozgrywać się w świadomości bohaterów. Swoboda twórcza i oryginalna artystyczna wizja to mechanizm rozwoju dramatu, od jego początków po współczesne formy awangardowe i eksperymentalne.

Polecenie 1

Przeczytaj uważnie akt II dramatu *Nora* Henryka Ibsena i odpowiedz na poniższe pytania. Następnie skonfrontuj swoje spostrzeżenia z zamieszczoną na schemacie analizą.

Jaką funkcję pełnią didaskalia?

Jaką funkcję pełnią dialogi postaci?

Jaką rolę odgrywają obrazy i rekwizyty
składające się na scenografię?

Jakimi środkami posłużył się autor w celu
scharakteryzowania postaci?

Jakie relacje panują pomiędzy parą głównych bohaterów?

Polecenie 2

Przeczytaj uważnie akt III i odpowiedz na poniższe pytania. Następnie skonfrontuj swoje spostrzeżenia z zamieszczoną na schemacie analizą.

Jaką funkcję pełnią didaskalia?

Jaką funkcję pełnią rekwizyty?

Czy postacie zachowują się zgodnie z prawdopodobieństwem psychologicznym?

Jak można określić motywacje działań bohaterów?

Jak zmieniają się w toku akcji relacje między bohaterami?

Przeczytaj

Podsumowanie analizy aktu II

Postacie

Nora – jest bezradna wobec szantażu Krogstada, jedynym wyjściem z tej sytuacji wydaje się jej samobójstwo. Poznanie przez Helmera całej prawdy jest dla Nory równoznaczne z katastrofą – uważa bowiem, że Torwald będzie chciał wziąć wszystko na siebie, a to zrujnuje mu karierę. Woli więc sama poświęcić się, by ratować dobre imię męża. Boi się również wyznać mu, że go oszukiwała. Nora wie, że już nie zdoła przekonać męża, by pozostawił Krogstada na bankowej posadzie, tym bardziej, że na jego miejscu ma być zatrudniona Krystyna. Bohaterka stara się więc tylko odsunąć jak najdalej moment przeczytania listu przez męża. Stąd też odwołuje jego uwagę **tarantelą**, którą tańczy tak, jakby walczyła o życie. Nora, paradoksalnie, zakładając przebranie, staje się sobą – tarantela była jej „popisowym numerem”, ulubioną rozrywką Helmera, jednak tym razem Nora przekroczyła konwencje zabawy, wpadając w trans, wkładając w taniec cały swój lęk i frustrację. Tańczy nie tylko po to, by zatrzymać Helmera, ale robi to również dla Ranka, o czym świadczy manifestujący się w jej tańcu erotyzm, który razi Torwalda. W przeczuciu zbliżającej się katastrofy chce jak najintensywniej przeżyć czas, jaki pozostał do momentu odebrania przez Helmera poczty.

Krogstad – pokątny adwokat i lichwiarz, od którego Nora pożyczyła pieniądze, pracuje w Banku Akcyjnym. Po objęciu funkcji dyrektora przez Helmera czuje się zagrożony, tym bardziej, że jego miejsce ma zająć Krystyna Linde. Postanawia wykorzystać fakt pożyczki, a przede wszystkim sfałszowania przez Norę rewersu, do szantażowania bohaterki. Początkowo myśli jedynie o utrzymaniu posady, później także o awansie i faktycznym kierowaniu bankiem poprzez Helmera, którego będzie szantażował.

Nora, spektakl wystawiany przez Globe Theatre w Londynie (obsada: Jerry Franken, Jonelle Gunderson, Vanessa Holmes, Luke Lumbard, Anne McGrath, Sarah Metz, Tova Smith, Jeffrey Wetsch, Rylan Wilkie)

Źródło: flickr / zdjęcie autorstwa Cama Koroluka, licencja: CC BY-NC-ND 2.0.

Pani Linde – jest rzeczniczką prawdy; uważa, że Nora nie powinna oszukiwać męża. Mimo swych przekonań postanawia pomóc przyjaciółce, obawiając się, że desperacja może ją pchnąć do samobójstwa.

Helmer – ma zamiar przejrzeć listy, ale daje się odwieść żonie – tarantela jest popisowym numerem, który Nora odgrywa dla niego. Ambicja nakazuje mu również, żeby żona dobrze wypadła na balu, więc łatwo daje się przekonać, że ćwiczenie jest konieczne, i godzi się na odłożenie obowiązków.

Rank – jest powiernikiem Nory; zakochany w niej, ma nadzieję, że nie jest jej obojętny, tym bardziej, że Nora lubi z nim flirtować. Wstawia się za nią u Helmera.

Warstwa językowa

Wypowiedzi bohaterów oddają ich stan emocjonalny – monolog Nory, a potem jej rozmowa z panią Linde są zbudowane ze zdań urywanych, wykrzyknikowych, pojawiają się w nich aluzje i przemilczenia. Dialogi posuwają akcję do przodu (rozmowa Nory z Krogstadem) lub opóźniają ją, wprowadzając retardację (dialogi Nory z Helmerem). Wypowiedzi postaci cechuje dwuznaczność – dodatkowy, głębszy sens jest zrozumiały tylko dla jednej z nich lub dla czytelnika (widza), albo ujawnia się w toku wydarzeń.

Przestrzeń

Miejsce akcji nie zmienia się, zostaje jednak uzupełnione o przestrzeń współprzedstawioną, która istnieje głównie za sprawą dźwięków. Odgrywa ona niezwykle ważną rolę dramatyczną, budując napięcie. Klatka schodowa, z której słychać odgłosy Krogstada, odchodzącego i wrzucającego do skrzynki list, a także sama skrzynka stają się centralnym punktem przestrzeni.

Czas akcji

Decydujące znaczenie ma jednak przeszłość, która ujawnia się za sprawą Krogstada. Ma to ścisły związek ze szczęśliwą odmianą losu – ze względu na szantaż Krogstada szczęście staje się nieszczęściem. Nominacja na dyrektora banku nieuchronnie prowadzi do konfrontacji między Krogstadem a Norą i Helmerem. Człowiek, który kiedyś pożyczył jej pieniądze, domaga się pozostawienia go na posadzie, a później także awansu, widząc siebie w roli prawdziwego zarządcy banku, w istocie kierującego Helmerem. Taka konstrukcja czasu jest ściśle związana z techniką analityczną, którą posłużył się Ibsen w *Norze*.

Cechy gatunku

W akcie II wyraźnie widać logiczną, przyczynowo-skutkową konstrukcję akcji. Mamy tu do czynienia z punktem kulminacyjnym, po którym następuje [retardacja](#).

Podsumowanie analizy aktu III

Postacie

W zakończeniu aktu III Nora przechodzi wewnętrzną przemianę, dojrzuje do tego, aby wreszcie być sobą, kobietą samodzielną. Reakcja Helmera na list Krogstada uświadamia jej, że dotychczasowy wizerunek męża był wyidealizowany, fałszywy. Rezultatem rozpoznania, które stało się udziałem bohaterki, jest dostrzeżenie w mężu obcego człowieka, z którym nie czuje ani emocjonalnego związku, ani duchowego pokrewieństwa. Równie ważny jest też fakt zdobycia przez Norę samoświadomości, co zmienia jej samoocenę. Uświadamia sobie, że żyła życiem nieautentycznym, wypierając się siebie, najpierw dla ojca, a później dla męża, zawsze była tylko tytułową „lalką”.

Nora, spektakl wystawiany przez Globe Theatre w Londynie (obsada: Jerry Franken, Jonelle Gunderson, Vanessa Holmes, Luke Lumbard, Anne McGrath, Sarah Metz, Tova Smith, Jeffrey Wetsch, Rylan Wilkie)

Źródło: flickr / zdjęcie autorstwa Cama Koroluka, licencja: CC BY-NC-ND 2.0.

Helemer – scena ukazuje prawdziwe oblicze bohatera, dla którego najważniejsze jest dobre imię i przestrzeganie zasad. Na czyn Nory patrzy wyłącznie z własnego, egoistycznego punktu widzenia, nie jest w stanie dostrzec intencji żony, dla której najważniejsze było ratowanie jego życia. Poświęcenie żony, która w tajemnicy przed nim musiała latami pracować, by spłacić dług Krogstadowi, nie ma dla niego znaczenia. Helmer jest oburzony faktem, że Nora mogła coś przed nim ukrywać, że mógł istnieć obszar w jej życiu, o którym

on nie miał pojęcia. Wszystko to nagle traci znaczenie, kiedy przychodzi drugi list od Krogstada – Helmer znowu jest dobrym i wyrozumiałym mężem, zauważa nawet cierpienia, których doznawała Nora. Wielkodusznie przebacza jej, dając do zrozumienia, że od tej pory będzie ją bardziej kontrolował. Tym bardziej niezrozumiała jest dla niego reakcja żony – Helmer nie potrafi dostrzec winy w sobie, nie rozumie słów Nory, biorąc je po prostu za wyraz jej lekkomyślności. Odejście Nory jest dla niego wielkim ciosem.

Warstwa językowa

Monolog Nory jest uprawdopodobniony psychologicznie – oddaje jej wielkie emocjonalne wzburzenie i desperację.

Przestrzeń

Tytułowy dom lalki (właściwe tłumaczenie norweskiego tytułu to „dom dla lalki”) jest początkowo przestrzenią przyjazną, swojską, natomiast w momencie rozpoznania staje się – podobnie jak Helmer, jego właściciel, a zarazem człowiek, który go urządził według własnego gustu – obcy i Nora opuszcza go.

Czas akcji

W ostatnim akcie wpływ przeszłych wydarzeń – pożyczki Krogstada i związanych z nią wydarzeń – osiąga swoją kulminację i wygasa. Zakończenie utworu otwiera się na niepewną przyszłość bohaterki, która swoją decyzją zrywa z całym swoim dawnym życiem.

Cechy gatunku

U Ibsena mamy do czynienia z realizmem krytycznym. Intencją pisarza nie jest bowiem jedynie kopiowanie rzeczywistości, lecz krytyczne ujawnianie mechanizmów rządzących społeczeństwem. Sytuacja przedstawiona w ostatnim akcie dramatu nie spełnia również postulatów typowości, stoi też w sprzeczności z ówczesnymi konwencjami społecznymi i wyobrażeniami dotyczącymi moralności. Świadczą o tym reakcje współczesnych Ibsenowi odbiorców, którym porzucenie przez kobietę męża i dzieci wydawało się czymś nieprawdopodobnym.

Słownik

idealizacja

takie wyobrażenie lub przedstawienie faktu, przedmiotu czy osoby, które cechuje się nadmiernie pozytywną waloryzacją

retardacja

celowe zwalnianie biegu akcji w utworze literackim

tarantela

neapolitański taniec ludowy; też: muzyka do tego tańca

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Uporządkuj kolejność zdarzeń dramatu.

Opuszczenie domu przez Norę.

Ujawnienie faktu pożyczki od Krogstada.

Sfałszowanie weksla.

Rezygnacja z roszczeń przez Krogstada.

Gniew Helmera.

Ćwiczenie 2

Spośród powyższych zdarzeń dramatu wskaż najważniejsze i określ ich rolę w budowaniu akcji. Swoje spostrzeżenia zapisz poniżej.

Ćwiczenie 3

Zaznacz, jaką konstrukcję ma akcja dramatu.

☐ Wielowątkową, skomplikowaną.

☐ Jednowątkową, prostą.

Ćwiczenie 4

Stwórz schemat: wypisz główne wydarzenia z dramatu, a następnie połącz je tak, aby zobrazować, czy poszczególne wydarzenia są powiązane ze sobą następstwem przyczynowo-skutkowym, czy tylko następstwem czasowym. Zapisz swoje wnioski.

kliknij i uzupełnij

kliknij i uzupełnij

Ćwiczenie 5

Czy w dramacie można wskazać konflikt między bohaterami, który jest motorem akcji, czy też mamy tu do czynienia z inną zasadą rządzącą układem zdarzeń? Zapisz swoją odpowiedź.

Ćwiczenie 6

Zaznacz cechy, które pozwalają uznać *Norę* za dramat realistyczny.

☐

Zachowania bohaterów zgodne z prawdopodobieństwem życiowym i psychologicznym.

☐

Wielowątkowość.

☐

Logiczna konstrukcja akcji.

☐

Tematyka wiejskiej codzienności.

Ćwiczenie 7

Zastanów się i zaznacz prawidłową odpowiedź, następnie uzasadnij ją w kilku zdaniach.

Motywacja zdarzeń w dramacie *Nora* ma:

☐

charakter realistyczny (np. psychologiczny, społeczny).

☐

charakter metafizyczny

Ćwiczenie 8

Skonfrontuj swoje spostrzeżenia z wnioskami zebranymi w lekcji i podsumuj je:

- wskaż dominantę kompozycyjną utworu,
- scharakteryzuj kompozycję akcji, wskazując jej główne elementy,
- określ motywację zdarzeń w utworze,
- scharakteryzuj konstrukcję bohaterów, motywację ich działań oraz rolę poszczególnych postaci w rozwoju wydarzeń,
- opisz język utworu, określając funkcje dialogu i warstwę stylistyczną,
- scharakteryzuj budowę czasu i przestrzeni w utworze.

Ćwiczenie 9

Wykorzystując zebrane dotychczas informacje, wskaż kompozycyjne związki i zależności pomiędzy poszczególnymi składnikami dzieła (akcja, postacie, język, czas, przestrzeń). Spróbuj pokazać, w jaki sposób kompozycja dzieła, jego zamysł artystyczny, służy ukazaniu problematyki utworu. Zapisz w formie notatki.

Praca domowa

Wykorzystując dotychczasowe ustalenia i załączone cytaty, dokonaj interpretacji *Nory*, w której omówisz następujące problemy:

- relacje Nory i Helmera,
- problem prawdy, ujawnienia tajemnicy jako dylemat moralny,
- dojrzewanie Nory do wzięcia pełnej odpowiedzialności za swoje życie.

“ Żadna aktorka, która grała bądź gra Norę, nie przegapi bogactwa pozasłownych szczegółów, składających się na tę postać: w pierwszej scenie radość Nory z choinki, zabawki dla dzieci i prezenty, jakie kupiła, zbyt duży napiwek dla posłańca; jedzenie

makaroników i dziecinny sposób, w jaki je pochłania, a potem chowa torebkę przed Torwaldem i ukradkiem ociera sobie usta; sposób, w jaki bierze od niego pieniądze i dotyka guzików marynarki, prosząc o więcej. Makaroniki i pieniądze pojawiły się dopiero w ostatecznej wersji dramatu, świadcząc o tym, że Ibsen świadomie tworzył obraz konkretnego życia, stopniowo zdobywając pewność, że aktorka dzięki takim drobnym szczegółom potrafi wzbogacić sceniczną postać. Zabawy Nory z dziećmi wykorzystał Ibsen jako tło dla złowróżbnego wejścia Krogstada. I choć sięgnął w tym momencie po efekt rodem z melodramatu, umiejętnie wykorzystał go jako sposób udratyzowania dwóch nurtów życia Nory.

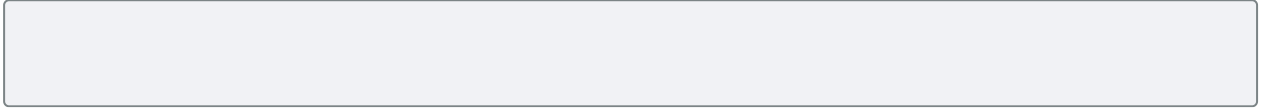
(J.L. Styan, *Współczesny dramat w teorii i praktyce scenicznej*)

W „Domu dla lalki” codzienność, rekwizyt, zwykłe przedmioty są nosicielami dramatycznego napięcia. Prozaiczna skrzynka na listy spełnia dramatyczną funkcję chustki Desdemony. W tej skrzynce na listy, która pozostanie nieotwarta przez trzydzieści jeden godzin, jest wyrok śmierci i nadzieja na dopełnienie się cudu. Klasyczna retardacja i nowoczesny suspens są w tej skrzynce na listy tuż za sceną.

(J. Kott, *Ibsen odczytany*)

To w tej właśnie przestrzeni Nora musi odgrywać w codziennym, prywatnym życiu Torwalda zaprojektowaną przez niego postać kobiety-dziecka. Nora – tak dosłownie, jak i w przenośni – musi na co dzień grać i tańczyć, oferować mężowi w jego wolnym czasie lekki teatr rozrywki. Wszelkie podejmowane przez nią poważne zajęcia stanowią wykroczenie przeciw regułom domowej inscenizacji. Jedną z najbardziej czytelnych w dramacie Ibsena metafor jest właśnie metafora teatru – ukazanie mieszczańskiego małżeństwa jako nieustannej gry, swoistego rytuału, odbywającego się w ramach społecznie ustalonego schematu i przestrzeni, z ostro

przeprowadzoną granicą między prywatnym a publicznym.
(D. Sajewska, „*Chore sztuki*”. *Choroba/tożsamość/dramat*)

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Jak czytać dramaty? Dramat realistyczny: Henryk Ibsen, *Nora*. Część 2

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawnieniu formułowanych sądów;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

3) rozpoznaje w utworach cechy prądów literackich i artystycznych oraz odczytuje ich funkcje;

13) rozumie i określa związek wartości poznawczych, etycznych i estetycznych w utworach literackich.

Lektura uzupełniająca

18) wybrany dramat polski i obcy z XX lub XXI wieku

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji. Uczeń:

- charakteryzuje cechy dramatu realistycznego,
- analizuje budowę dramatu *Nora* Henryka Ibsena,
- pozna przedstawicieli dramatu realistycznego,
- wyjaśnia, jakie znaczenie ma technika analityczna zastosowana przez Henryka Ibsena.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;

- z użyciem komputera;
- drama;
- sztuka teatralna.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Uwaga: scenariusz obejmuje dwie lekcje: Jak czytać dramaty? Dramat realistyczny: Henryk Ibsen, *Nora*. Część 1 i Część 2**

Nauczyciel prosi, aby uczniowie:

1. Zapoznali się z audiobookiem z I cz. cyklu, który zawiera streszczenie dramatu Henryka Ibsena, oraz z informacjami na temat dramatu realistycznego.
2. Podzielili się na trzy grupy, zgodnie z podziałem dramatu dokonany w obu lekcjach: gr. 1 – akt I, gr. 2 – akt II, gr. 3 – akt III. Poleca, by członkowie grup podzielili między sobą zadania: potrzebni będą odtwórcy ról oraz osoby, które zajmą się przygotowaniem schematycznej scenografii (np. plansza lub plakat przedstawiający miejsce akcji) czy rekwizytów.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy uczniom cele zajęć oraz wspólnie ustala z nimi kryteria sukcesu.
2. Lekcja rozpoczyna się od ustalenia cech dramatu realistycznego. Nauczyciel poleca, by jedna osoba notowała na tablicy, w formie mapy skojarzeń, wymieniane przez uczniów cechy (uczniowie mogą wrócić do informacji z e-materiału). Nauczyciel dba o to, by ustalenia były pełne, ewentualnie uzupełnia informacje.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel informuje uczestników zajęć, jak będzie przebiegała praca na lekcjach. Każda z grup, wykorzystując przygotowane wcześniej scenografię i rekwizyty, odegra swój fragment dramatu. Następnie wszyscy uczniowie, pracując w ramach swojej grupy, wykonają polecenia związane z konkretnym fragmentem. (Chodzi o to, by wszyscy mogli przeanalizować wszystkie sceny, co będzie im potrzebne podczas interpretacji). Po upływie czasu wyznaczonego przez nauczyciela na opracowanie poleceń grupa, która inscenizowała dany fragment, przedstawia swoje propozycje odpowiedzi. Pozostali uczniowie mogą je uzupełniać, dyskutować, szukać wspólnie najlepszego rozwiązania. Mogą także korzystać z wypowiedzi interpretacyjnych zawartych w e-materiale.
2. W podsumowaniu tej fazy lekcji uczniowie mogą przedyskutować przygotowane scenografie i rekwizyty oraz odtwórców tekstu dramatu, a nauczyciel ocenić pracę grup.
3. Następnie uczniowie (indywidualnie) czytają podsumowanie analizy poszczególnych fragmentów, aby skonfrontować swoje ustalenia z zaproponowanymi w e-materiale. (Podsumowanie analizy aktu I znajduje się w cz. I cyklu lekcji, w sekcji „Przeczytaj”, a podsumowanie analizy aktu II i III w cz. II cyklu lekcji, także w sekcji „Przeczytaj”).
4. W ostatniej części tej fazy lekcji uczniowie indywidualnie wykonują ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się” z cz. 2 cyklu lekcji. Nauczyciel wskazuje im te zadania, które posłużą do syntezy zgromadzonych informacji oraz ułatwią interpretację dramatu. Warto zwrócić uwagę na następujące ćwiczenia: 1, 3-5, 7.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel zadaje pytania podsumowujące, np. jakie cechy pozwalają uznać *Norę* za przykład dramatu realistycznego?
2. Na zakończenie lekcji nauczyciel pyta o wątpliwości uczniów związane z interpretacją dramatu Ibsena, której mają dokonać w domu. Odpowiada na pytania, udziela wskazówek, przypomina, jak powinien zostać skonstruowany szkic interpretacyjny dzieła dramatycznego. prosi uczniów, by zastanowili się nad wyborem jednego z tematów pracy domowej:
 - relacje Nory i Helmera,
 - problem prawdy, ujawnienia tajemnicy jako dylemat moralny,
 - dojrzewanie Nory do wzięcia pełnej odpowiedzialności za swoje życie.Jeśli uczniowie mają wątpliwości interpretacyjne, nauczyciel pomaga im je rozwiązać.

Praca domowa:

1. Wykorzystując dotychczasowe ustalenia i załączone cytaty, dokonaj interpretacji *Nory*, w której omówisz jeden z poniższych problemów:
 - relacje Nory i Helmera,
 - problem prawdy, ujawnienia tajemnicy jako dylemat moralny,
 - dojrzewanie Nory do wzięcia pełnej odpowiedzialności za swoje życie.

Materiały pomocnicze:

- *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków.
- Stanisław Furmanik, *O sztuce teatru*, w: *Problemy teorii dramatu i teatru*, pod red. Janusza Deglera, Wrocław 1988.
- Juliusz Kleiner, *Istota utworu dramatycznego*, w: *Problemy teorii dramatu i teatru*, wybór i oprac. Janusz Degler, Wrocław 1988.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Schemat” do przygotowania się do lekcji.